

Ajuntament de
Premià de Mar
www.premiademar.cat

Projecte d'ensenyament-aprenentatge
sobre elements del patrimoni històric i cultural
de Premià de Mar

Realització del projecte:
Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Premià de Mar

Il·lustracions:
David Bernad (extretes del llibre *Història Pintoresca de Premià de Mar*)

Índex

Introducció	5
Què és Arrela't	6
Objectius	7
El Patrimoni de Premià de Mar	9
Vil·la Romana de Can Ferrerons	10
Les primeres masies	11
Les cases de cós	12
L'església i la plaça de l'Ajuntament	13
La industrialització	14
La Propagadora del Gas	15
L'Amistat	16
L'escola Assís	17
L'escola La Salle	18
El Patronat	19
Can Maristany	20
La Lió	21
Context històric d'alguns elements patrimonials	23
Gràfics complementaris	35

Introducció

La Gran Enciclopèdia Catalana defineix la cultura com el conjunt de tradicions (literàries, historicosocials i científiques) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat.

Prenent aquesta definició com a premissa cal doncs conèixer i preservar-la tota, però encara més la que ens envolta, la que veiem i trepitgem cada dia.

Aquest coneixement ens fa entendre les maneres de viure al llarg del temps, les diferències entre uns llocs i uns altres, les maneres de construir un edifici, la pobresa o la riquesa de diferents civilitzacions, etc. La cultura d'un poble és la seva història i conèixer-la ens en fa partícips. Val la pena doncs que des de l'administració pública es doni suport i es potenciï el coneixement de la cultura del nostre municipi ja des de ben petits, amb aquesta intenció sorgeix el projecte Arrelat.

Què és arrela't

Arrela't és un projecte que va destinat als alumnes de Cicle Superior d'Educació Primària, en què cada centre educatiu que participa desenvolupa un projecte d'ensenyament-aprenentatge sobre elements del patrimoni històric i cultural de Premià de Mar. Aquest aprenentatge es pot dur a terme des de diferents espais (l'aula escolar, el Museu, el jaciment, altres punts de la ciutat o institucions); en diferents aspectes (context històric, arqueologia, conservació, difusió, etc.), relacionant-lo amb el món actual (canvis i continuïtats històriques, i diferències i similituds amb altres cultures de referència al centre educatiu) o bé amb el patrimoni immaterial de tot col·lectiu: festes, tradicions, personatges – que han configurat i configuren la vila de Premià. Aquesta proposta parteix del convenciment que l'administració pública (Museu municipal, Biblioteca, regidories cultura, joventut, ensenyament, etc.) i un teixit de persones col·laboradores poden oferir suport i recursos als agents educatius en la tasca de facilitar, des del coneixement de la proximitat i del llegat patrimonial, la instal·lació de cada ésser humà en el seu món. Això té a veure amb la formació de la ciutadania per afavorir la cohesió social i l'autonomia personal i és més fàcil si hi ha processos de cooperació entre els diferents agents educatius que incideixen en la socialització d'infants i joves. A més, també comparteixen un mateix «objecte» educatiu: el patrimoni. El municipi l'ha de conservar i l'ha de difondre; i les escoles i instituts perquè el tenen inclòs al currículum prescriptiu en els diferents continguts, tant de conceptes com de procediments i de valors.

Objectius

L'objectiu és que els centres educatius acabin dissenyant una unitat didàctica (o les que cregui convenient cada centre) que s'inclogui dins del Projecte Curricular de Centre i que respongui als interessos i a les necessitats del tipus d'alumnat als quals va adreçada l'activitat. La intenció és que aquesta concreció suposi una relació de llarga durada entre les escoles i la regidoria de cultura de l'Ajuntament, el qual ofereix una formació tècnica al professorat que hi participa a càrrec d'Eloi Botey. La formació ha de permetre que el professorat conegui tot el procés pel qual passa una peça des que es troba en un jaciment fins que és exposada al públic, o bé el paper d'un element patrimonial, sigui material o immaterial, des del moment de la seva creació, al llarg de la història del municipi i fins a arribar a l'actualitat. Alhora s'oferirà un suport didàctic al mateix centre educatiu a càrrec d'Eloi Botey per ajudar o orientar en el disseny de l'especificitat d'aquesta unitat didàctica. Aquesta fase de la cooperació dura un curs escolar, i és durant el curs següent que es fa la implementació amb l'alumnat. En aquesta segona fase el departament de cultura de l'Ajuntament ofereix tot el suport possible quant a documentació, a més de facilitar les visites, itineraris o tallers gratuïts per a tot l'alumnat que forma part del projecte.

El patrimoni de Premià de Mar

Vil·la romana de Can Ferrerons

Aquest important assentament romà ocupava 5,5 ha d'extensió, i es troba en l'actual barri de can Ferrerons. Els darrers estudis indiquen que es va fundar en la primera meitat del segle I aC (l'època anterior a l'emperador August) i va perdurar fins al segle VI dC o poc després. Més de sis-cents anys de la història del que en el futur serà el poble de Premià de Mar.

A finals de l'any 2000 es va descobrir l'edifici de planta octogonal de Can Ferrerons. No només es troba en un excepcional estat de conservació, sinó que en l'actualitat és únic a Catalunya i és un dels pocs que hi ha a l'occident mediterrani. L'edifici té diverses fases d'ocupació, destaca una zona de banys durant la primera fase, diverses instal·lacions industrials durant la segona, i una necròpolis després de l'abandonament de l'edifici. Actualment s'està procedint a la seva museïtzació i adequació per a la visita, ja que és un dels patrimonis més importants de Premià.

Les primeres masies

Can Manent (1616) i Can Batlle (1626) són a l'origen agrícola de l'actual població i les dues masies més antigues que es conserven del barri de mar de Premià. En aquella època, la vinya era d'una importància econòmica fonamental per a la costa catalana i va afavorir el comerç atlàntic. Ja des del segle XVIII, Premià va desenvolupar una intensa activitat amb vocació marinera i, com en tants altres pobles del Maresme, els seus homes s'embarcaven per fer el comerç amb les Amèriques. En un inici, can Manent també va ser parada de diligències del Camí Ral i, més tard, hostel o oficina de telègrafs, entre altres activitats.

Les cases de cós

Aquestes cases eren ja al segle XVIII l'habitatge característic dels pescadors i mariners catalans. Totes tenien, i tenen, la porta i la finestra orientades a mar, a partir d'un determinat moment es comencen a aixecar cases –amb els seus carrers– que anaven de forma transversal al mar, com ara el carrer Eixample.

Les que trobem al nucli antic de Premià expliquen el barri mariner de la vila, si bé a mitjan segle XIX els industrials premianencs en van construir per als treballadors de les seves fàbriques. La mida de les cases reflectia el nivell econòmic de la població. A Vilassar i Masnou les cases de cós eren més grans i luxoses perquè els seus habitants eren armadors, en canvi a Premià eren menestrals i per això es troben poques cases de cós grans com la de Can Roure, situada al carrer Sant Antoni, el carrer major de l'època.

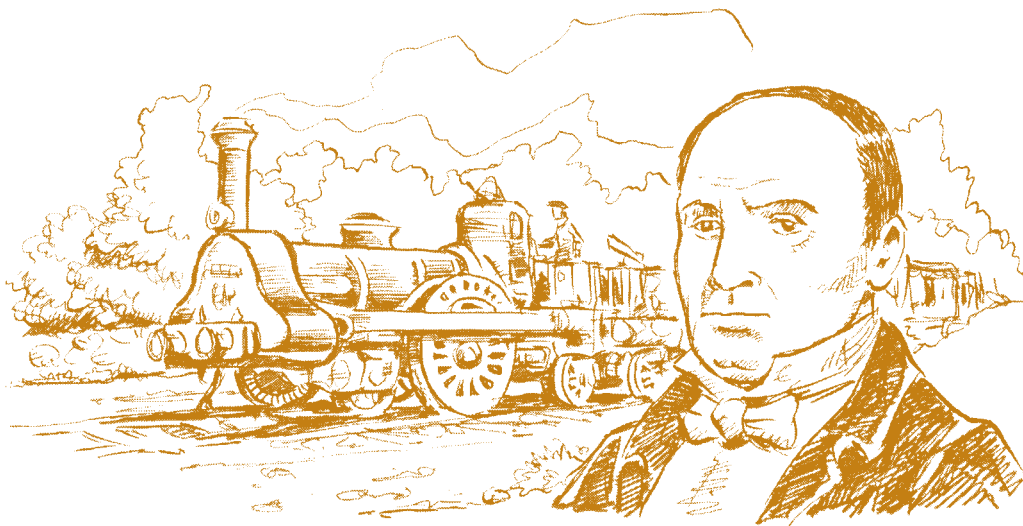
Aquestes cases de cós, d'uns vint pams o cinc metres d'amplada, són l'edificació més característica de la comarca del Maresme. El nom prové del català antic: cors, que vol dir curs, trajecte a recórrer, camí. D'aquí el significat va derivar per descriure un solar apte per a edificació dins un nucli de població.

L'església i la plaça de l'ajuntament

Plaça de la Constitució, plaça Vella o plaça de Vendre són noms antics de la plaça de l'Ajuntament, la primera de la història de la vila i escenari de nombroses festes populars d'ençà que, el 1836, Premià de Mar va assolir la independència de Premià de Dalt. Hi podem contemplar l'església de Sant Cristòfol, la història de la qual es remunta a 1798, quan el gremi de mariners en va posar la primera pedra. La portalada barroca amb motius marins i costumistes és un dels seus elements més rellevants. El 1841 Premià de Mar va obtenir la segregació eclesiàstica i va esdevenir municipi. L'edifici original va ser pràcticament destruït durant la Guerra Civil. La seva reconstrucció va culminar el 1959 amb la construcció del campanar.

La industrialització

Vers el 1842, Premià de Mar va iniciar amb can Mayolas una important activitat fabril, especialment del tèxtil, que va seguir prosperant i creixent al llarg dels segles XIX i XX. Algunes fàbriques com la de can Gravada, el Vapor Vell o ca l'Aranyó en són bons exemples. El 1848 va arribar el ferrocarril de Miquel Biada, el primer de la península Ibèrica, i l'estació de la Descàrrega va permetre dur, des del port de Barcelona, el carbó necessari per al funcionament de la indústria local, el qual venia en vaixell des de les mines d'origen a Astúries i Anglaterra.

La Propagadora del Gas

L'antiga fàbrica del Gas, edifici singular que combina els estils modernista i noucentista, va començar a funcionar el 1884 i produïa gas amb carbó d'hulla. Aquest gas es distribuïa als pobles de la rodalia i la seva funció principal era l'enllumenat dels carrers, però també se n'aprofitava el residu com a combustible eficient per a les cuines econòmiques de les cases. La fabricació del gas a Premià de Mar es va aturar el 1941 quan es va centralitzar el procés a Barcelona i la vila en va esdevenir un punt de distribució. Finalment, la fàbrica va tancar quan el 1971 es va generalitzar l'ús del gas natural. En aquest moment era l'única fàbrica de gas d'hulla que quedava dempeus a Catalunya. Encara conservava l'estructura que havia tingut des del moment de la seva creació, tret dels forns que hi havia hagut al centre del patí, que havien estat desmantellats. La nau 1, actualment ocupada per les oficines de Promoció Econòmica de la ciutat, era l'habitatge del director, tal com s'estilava en les fàbriques del segle XIX. A la nau 2 hi havia les oficines i vestuaris dels treballadors. Les naus 3 i 4, actualment ocupades pel museu, eren porxades i estaven destinades a acollir el procés de purificació del gas i a dipòsit del carbó i les seves classificacions. A la sala d'exposicions temporals, encara es conserva un antic regulador de gas, que estava a l'entrada del poble de Premià de Dalt.

Després d'una remodelació (2002) l'edifici va acollir el Museu de l'Estampació.

L'Amistat

L'any 1892 una colla de premianencs va fundar l'Amistat Obrera amb la doble finalitat d'ajudar els treballadors i organitzar activitats lúdiques. En aquella època feia la funció del que ara és la Seguretat Social: els socis pagaven una quota que servia de coixí quan els treballadors es quedaven sense sou perquè hi havia una vaga o perquè estaven malalts. També el caràcter cultural i formatiu formen part de l'essència de la seva creació: en plegar de treballar els premianencs anaven a l'Amistat Obrera on, entre altres coses, podien aprendre a llegir.

Deu anys després, el finançament dels socis va permetre construir l'edifici primigeni (1902), la resta va anar venint de mica en mica: el teatre (1907), el cinema (1909)... Els espectacles més populars eren les comèdies, però les arrels obreres sempre eren presents en la programació de la sala. L'any 2009 el Centre l'Amistat va cedir el seu edifici a l'ajuntament, que el va rehabilitar per fer-ne un equipament públic. L'enderroc no va afectar la façana original ni l'estructura interior del cafè, però va deixar pas a la creació d'un nou Espai l'Amistat amb capacitat i condicions per oferir una activitat cultural per a tots els públics. L'any 2011 l'ajuntament i l'entitat van acordar de compartir-ne els espais i la propietat.

L'escola Assís

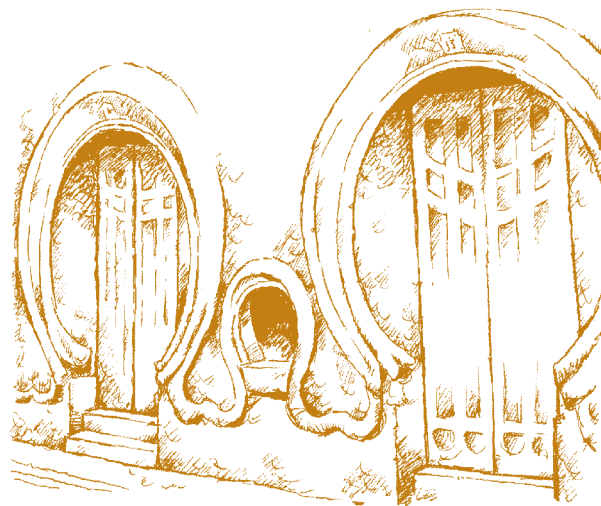
L'Escola Assís va ser construïda l'any 1905 quan la Congregació de les Germanes Caputxines va comprar els terrenys, on està situada actualment l'escola, que eren propietat de Can Manent amb la finalitat d'oferir al poble un centre educatiu d'inspiració cristiana. Des del 1888 havien estat a Can Giralt, una casa del carrer de Sant Cristòfol. Durant la guerra l'escola va estar tancada. L'edifici reproduïx les característiques pròpies de l'obra de l'arquitecte mataroní Josep Puig i Cadafalch i, si bé no en podem confirmar l'autoria, podem afirmar que és d'inequívoc estil modernista.

L'escola La Salle

A principis del segle XX, França va prohibir la docència a les congregacions religioses, fet que va significar que aquestes entitats decidissin instal·lar-se a l'estranger. El 1908 Premià de Mar en va acollir una comunitat que va fundar la que avui dia coneixem com a escola de La Salle amb el propòsit inicial de formar missioners per a l'Amèrica Llatina. El 1922 es va afegir al complex l'escola de Nostra Senyora del Port per als infants premianencs. Aquesta escola es va enderrocar el 1967, quan va desaparèixer l'escola de formació de frares i tots els alumnes es van traslladar a l'edifici principal. L'edifici de La Salle també va ser un dels escenaris de la Guerra Civil. Com a centre de transmissions del bàndol republicà va esdevenir objectiu a bombardejar per part de l'exèrcit franquista.

El Patronat

El Patronat és una mostra de l'arquitectura modernista de principis del segle XX. El 1918 l'edifici, que havia estat magatzem de queviures, va acollir el Cinema Catalunya. El 1928 mossèn Josep Paradedà, rector de la parròquia de Sant Cristòfol, hi va aportar la gent del Centre Catòlic i va propiciar la creació del Patronat Catequístic, amb clara vocació religiosa. Durant la Guerra Civil l'església de Sant Cristòfol va ser destruïda i durant uns quants anys la missa es va fer al Patronat. Al llarg dels anys, l'activitat principal va ser sempre cultural: teatre, sardanes, pessebres, cursos de llengua catalana... Als anys setanta la propietat en va fer donació a l'arquebisbat de Barcelona, l'entitat va adoptar el nom de Patronat Social Premianenc i es va fer ressò de l'efervescència social i cultural d'aquells anys. L'any 2000 es va reformar i actualment té una sala per a la programació d'espectacles escènics i projeccions cinematogràfiques.

Can Maristany

L'any 1920 Pere Maristany Pons, un masnoví propietari de la indústria de lones Maxims, es va fer construir una casa senyorial en un terreny de la partida de les Travesseres. Uns anys abans havia obert la fàbrica al carrer de l'Esperança -fàbrica popularment coneguda com a can Pedritus- i el 1922 va venir a viure a Premià de Mar en aquesta torre d'estil noucentista que ressaltava el seu estatus de potentat; l'escalinata i el porxo de l'entrada en són bons exemples. Però, a causa de la crisi econòmica i al Crac del 29, la fàbrica es va veure obligada a tancar el 1931 i no es van poder fer les inversions per completar la construcció prevista en els plànols de l'edifici. La família hi va viure fins a finals dels anys vuitanta. Gràcies al desenvolupament urbanístic dels terrenys, l'any 1988 la família va cedir la finca a l'Ajuntament de Premià de Mar, que va reformar la casa per a l'ús públic. L'any 1991 s'hi va instal·lar l'Escola Municipal de Música.

La Lió

És el nom popular de l'antiga fàbrica tèxtil Puiggròs, fundada en el segle XIX. Va ser especialment important a partir del 1929, quan la va comprar un fabricant francès i hi va començar a estampar amb una nova tècnica: la lionesa. A partir de la Lió el nou sistema es va escampar per tot el país i va constituir la tècnica d'estampació més utilitzada durant el segle XX a Catalunya. Fins que va tancar, l'any 1980, la Lió va ser una de les fàbriques d'estampació a la lionesa més importants d'Europa, i va generar un gran nombre d'empreses satèl·lit i una activitat productiva que va convertir Premià de Mar en referent mundial de gravació de motlles i de dissenyadors per a l'estampació en els anys 60 i 70 del segle XX. L'any 1987 va passar a ser una escola pública d'educació primària, l'escola La Lió.

Context històric d'alguns elements patrimonials

ÈPOCA IBÈRICA - S. VI AC - MITJANS S. I AC

Jaciment Ibèric de la Cadira del Bisbe

ES POT CONSIDERAR QUE LA CADIRA DEL BISBE VA SER EL PRIMER PREMIÀ.

Els poblats ibèrics s'assentaven a les muntanyes, en turons elevats.

Aquest assentament es pot considerar el primer Premià, ja que allà es constata el primer urbanisme en pedra.

Els ibers tenien un alfabet de 28 signes. En l'actualitat el podem llegir però no entendre.

Cap a la meitat del s. II aC comencen els assentaments que s'anomenen "de plana", és a dir, els ibers baixen dels turons elevats, se n'han trobat restes al carrer de la Mercè.

Vil·la Romana de Can Ferrerons

CAN FERRERONS ÉS POTSER UN DELS ÚLTIMS EDIFICIS OCTOGONALS DE L'IMPERI ROMÀ I LA SEVA FORMA DENOTA EL PRESTIGI DELS QUE HI VIVIEN.

EN UN PRIMER MOMENT L'EDIFICI OCTOGONAL DE CAN FERRERONS ERA UN PAVELLÓ DE RECEPCIÓ, UN EDIFICI DE PRESTIGI. MÉS ENDAVANT (SS. V-VI dC) ES VA CONVERTIR EN UN CENTRE VITIVINÍCOLA: LA GENT QUE CONREAVA VINYES PORTAVA EL RAÏM A PREMSAR A CAN FERRERONS.

Els romans aniran ocupant tot el territori després de la II Guerra Púnica (218-202 aC). Els ibers s'aniran adaptant progressivament a la nova cultura, adoptant de mica en mica els nous usos romans i perdent, també de mica en mica, la seva llengua, el dret, l'economia i organització social. És el que s'anomena romanització. Els que s'assentaven a la vil·la romana eren normalment soldats romans veterans.

El conreu per excel·lència és la vinya, també fabriquen àmfores. Exporten vi arreu d'Europa, on hi ha romans assentats o combatent. La prosperitat econòmica dura tot el segle I i part del II dC. L'Època d'August (30 ac-14 dC) és una època d'esplendor de l'Imperi romà. Es construeix la Via Augusta, l'actual camí del mig, que anava dels Pirineus fins a Càdis i passava per Mataró (Iluro), Badalona (Baetulo) i Barcelona (Barcino), per tant també passava per Premià. És l'actual Camí del Mig. Les vies de comunicació (marítimes i terrestres) són de vital importància per a aquesta prosperitat econòmica.

Cap als segles IV-V dC notem elements de cristianització al Maresme. N'és un exemple un crismó (monograma de Crist: està format per les dues lletres gregues X (khi) i P (ro) superposades) gravat que es va trobar en una paret de la vil·la romana de Can Ferrerons.

ÈPOCA MEDIEVAL S. V - XV

A L'ÈPOCA MEDIEVAL LA POBLACIÓ ES COMPTAVA PER FOC (CADA CASA ERA UN FOC I ES CALCULAVEN CINC PERSONES PER CASA).

D'aquesta època hi ha molt poca documentació a Premià. Se sap que depenia de Burriac i que més tard va dependre de la Catedral de Barcelona.

La població s'agrupa entorn de les parròquies i abandona les planes per anar cap als turonets o elevacions, no a la muntanya. Aquest desplaçament es fa per seguretat, s'aparten de les costes per evitar invasions i saquejos. Això és el que derivarà en pobles "de Dalt".

L'any 1300 a Premià hi vivien 325 persones i el 1380 la població va disminuir fins a 140, segurament a causa de les epidèmies, sobretot la pesta negra.

A partir del segle XV la població comença a créixer i a dinamitzar-se.

Les primeres masies

EL POETA FRANCESC MAS I ABRIL EXPLICA QUE EN AQUESTA ÈPOCA UN PESCADOR ANOMENAT CRISTÒFOL, CANSAT D'HAYER DE BAIXAR CADA DIA A MAR PER PESCAR, ES VA CONSTRUIR UNA BARRACA PROP DE MAR, ON PODIA PESCAR I ALHORA CONREAR. ALTRA GENT DEL POBLE EL VA IMITAR I AIXÍ ES VA ANAR OMLINT LA PLANA DE CASETES. CONTA LA LLEGENDA QUE AQUESTS PESCADORS, SEGUINT EL VAIVÉ DEL MAR, CANTAVEN SEMPRE LA MATEIXA CANÇÓ, COM FAN ELS GAFARRONS. L'ALTRA GENT DEL POBLE, ELS DE DALT, EN SENTIR-LOS CANTAR EXCLAMAVEN "SEMBLEN GAFARRONS".

CAN MANENT VA SER LA PRIMERA CASA DE PREMIÀ QUE VA TENIR ELECTRICITAT (1912).

UN COP ACABADA LA GUERRA DE SUCCESSIÓ, EL MARQUÉS PRÓSPERO DE VERBOOM (CONSTRUCTOR DE LA CIUTADELLA DE BARCELONA) ES VA ESTABLIR A PREMIÀ A LA FINCA QUE ES CONEIX COM A CAN VERBOOM (CAN BORBON), A L'ACTUAL PREMIÀ DE DALT.

Cap al segle XV hi ha els primers escrits de pagesos de mar (eren pescadors i pagesos) que comencen a viure a la plana.

A partir d'aquest moment es colonitzen les terres de mar i en general regna una gran estabilitat, tot i que és interrompuda per guerres i atacs de pirates barbarescos, sobretot a la primavera i l'estiu.

Altre cop la vinya torna a ser protagonista, com a l'època romana, ocupa les terres planes i tornarà a portar riquesa a les terres del maresme, ja que la vinya porta el vi, la indústria del vidre i el comerç i amb aquest, la construcció de vaixells.

Les primeres cases documentades són d'aquesta època: Can Manent (1616) i Can Batlle (1626).

Can Manent, l'any 1686, era parada de diligències que feien el trajecte Barcelona - Perpinyà pel Camí Ral (la futura N-II). També tenia dret a fleca, taverna i fonda i atenia cavalleries i viatgers.

S. XVIII

Les cases de cós

LA GENT QUE VIVIA A LES CASES DE CÓS EREN GENT DE MAR QUE SOVINT TAMBÉ FEIA DE PAGÈS I, PER AIXÒ, LES CASES TENIEN UN HORT AL DAVANT I UN PATI AL DARRERE. SOVINT EN AQUESTS PATIS HI HAVIA TARONGERS O LLIMONERS PERQUÈ ELS MARINERS QUE FEIEN VIATGES TRANSCOÈANICS NECESSITAVEN VITAMINA C PER COMBATRE L'ESCORBUT. EL MOMENT MÉS ÀLGID DE LA CARRERA A LES AMÈRIQUES VA SER ENTRE 1790 I 1900. AL CARRER GIBRALTAR REP AQUEST NOM PERQUÈ HI HAVIA LA FARMÀCIA DE CAN FONTRDONA QUE REBIA EL DIARI DE BARCELONA, QUE DUIA LA LLISTA DELS VAIXELLS QUE HAVIEN TRAVESSAT L'ESTRET DE GIBRALTAR I AIXÍ LES FAMÍLIES PODIEN CALCULAR EL TEMPS QUE TRIGARIEN A TORNAR A VEURE ELS SEUS FAMILIARS.

A principis del segle XVIII la població ha crescut i es consoliden els pobles de mar. El veïnat de Mar de Premià passa en 69 anys de 159 habitants a 1129 habitants.

En aquest segle està documentada la venda de terreny que fa la Masia de Can Manent per construir altres cases (zona que actualment trobem entre el carrer de la Plaça i la Riera), el que ara coneixem com les cases de cós.

Premià continua tenint com a conreu dominant la vinya i el seu comerç, sobretot l'exportació de vi i aiguardent a les Amèriques, permeten que la població continuï creixent i enriquint-se.

Les cases que es construeixen en aquesta època tenen totes la mateixa estructura: una porta i una sola finestra al primer pis; un hort i una eixida (pati amb un safareig, una comuna i un arbre fruiter) al darrere que comunicava amb carreró comú a totes les cases d'una mateixa filera (anomenat androna). Més endavant, en època de bonança econòmica, es va posar de moda construir una finestra a la planta baixa i posar-hi una reixa. Aquestes cases estaven situades en carrers paral·lels al mar. Les dels carrers perpendiculars a mar, com la Plaça o l'Eixample, són posteriors i moltes vegades construïdes per als obrers de les fàbriques de Premià i eren una mica més petites que les dels pescadors.

L'església i la plaça de l'Ajuntament

PREMIÀ DE MAR NO TENIA CEMENTIRI I DESPRÉS DE LA INDEPENDÈNCIA SEGUIA ENTERRANT ELS SEUS MORTS A PREMIÀ DE DALT. L'ANY 1841 ES VA DONAR EL CAS QUE HABITANTS DE PREMIÀ DE DALT VAN DESENTERRAR UN MORT DE PREMIÀ DE MAR I EL VAN CREMAR DIENT "SI NO HI VOLEU SER DE VIUS, TAMPOC HI SEREU DE MORTS". QUAN ES VA CONSTRUIR EL CAMPANAR, A PRINCIPIIS DEL SEGLE XX, ES VA VOLER QUE FOS EL MÉS ALT DE TOTA LA COMARCA.

L'ANY 1913 ES PLANTEN ELS PLATANERS DE LA PLAÇA DE L'AJUNTAMENT. EL 1915 ES VA CELEBRAR LA PRIMERA FESTA DE L'ARBRE I ES VAN PLANTAR 222 PLATANERS A LA GRAN VIA.

L'església de Sant Cristòfol es va començar a construir l'any 1798 en uns terrenys cedits per la família Manent. L'any 1841 va aconseguir la independència eclesiàstica de Premià de Dalt. Uns anys abans, el 1836, es va fer efectiva la independència civil. En aquest any naixia Premià de Mar com a municipi independent.

A l'edifici on hi ha actualment l'Ajuntament (a la plaça de l'Ajuntament) hi havia d'anar la rectoria, però provisionalment es va fer un canvi d'ubicació entre rectoria i Ajuntament i així es va quedar per sempre.

La peça més valuosa artísticament parlant de l'església de Sant Cristòfol és la portalada. Feta amb pedra granítica treta de les pedreres de la Cisa. Està decorada amb elements marítims: crustacis i peixos encapçalats per una barca de mitjana, escenes de pesca i un Sant Cristòfol. Durant la guerra civil es va destruir part de l'església, però la portalada es va salvar perquè va ser traslladada al Museu Marítim. En acabar la guerra, no sense reticències del Museu que se'n va quedar una còpia, la portalada va tornar a Premià.

Havia contingut també el Sant Crist del Fossar de les Moreres i un Sant Cristòfol gegant. L'església tal com la coneixem actualment és fruit de la reconstrucció posterior a la Guerra Civil.

S. XIX

La industrialització

L'ELECTRICITAT
VA ARRIBAR A PRE-
MIÀ DE MAR ENTRE
L'ANY 1912 I EL
1914.

La industrialització de Premià de Mar va ser producte de la riquesa generada a Premià, ja sigui pels conreus (de vi i patata majoritàriament), la marineria i la carrera de les Amèriques. No cal dir, però, que les vies de comunicació han estat rellevants pel comerç.

Al llarg del s. XIX un dels motors econòmics era la marineria, si bé a Masnou i Vilassar era on es feien els vaixells més grossos, Premià també tenia drassanes de menys importància on es construïen i reparaven les barques de pesca i de mitjana. Aquestes drassanes estaven situades al Pla de l'Os.

El conreu no va tenir menys importància en el creixement econòmic de Premià: primer amb la fabricació de vi i aiguardent fins a l'arribada de la fil-loxera; més tard amb el cultiu intensiu i de les patates primerenques (Mataró "potatoes") que a mitjans del s. XX abastia part d'Europa i sobretot a Anglaterra, i a partir de l'any 1922 amb la floricultura intensiva, el cultiu de clavells (l'italià Beniamino Farina comença a conrear flors a Vilassar de Mar i això ho veuen els altres pobles i s'estén per tota la comarca).

La posada en marxa del ferrocarril Barcelona-Mataró (1848, el primer de la península Ibèrica) serà el complement adient per poder transportar tots els productes agrícoles, industrials o manufacturats.

La indústria de Premià és bàsicament tèxtil, d'estampació i de foneria. Algunes de les indústries premianenques més importants han estat Ca l'Aranyó (1850), Can Za (1860) Can Serra i Ollé, el Vapor Vell (1920), Can Maristany (1880), La propagadora de Gas (1884), Bartomeu Puiggròs (1890, més tard La Lió (1931) Can Teranyina després Can Gravada, Can Pedritus (1918, hi feien veles de vaixell), Sederias ibèriques (1943), Neumàtics Galindo, Josep Escoda (La Sintètica) La foneria Roura, Can Sanpere (1910)...

S. XIX

L'Amistat

S'EXPLICA QUE QUAN L'AMISTAT ORGANITZAVA BALLS ERA COSTUM QUE CAP NOIA ASSISTENT AL BALL PODIA DECLINAR LA INVITACIÓ QUE SE LI FEIA PER BALLAR I, SI HO FEIA, LA JUNTA PODIA EXPULSAR-LA DE LA SALA.

Creada el 1892, tenia 400 socis amb un Premià de 2000 habitants.

Aquesta entitat neix amb la intenció de procurar la possibilitat de gaudir d'un lloc d'oci als socis i als seus familiars, així com de millorar-ne la formació i proporcionar-los una certa cobertura sanitària.

Amb aquestes inquietuds va crear-se i va anar creixent el Centre L'Amistat, incorporant, a poc a poc, noves dependències fusionades amb altres entitats, per tal de proporcionar uns millors serveis als socis.

L'edifici actual va ser construït per etapes. L'any 1902 es construeix la sala cafè i l'any 1906 s'aprova la construcció de la sala ball i teatre. L'any 1916 es compra una casa veïna per poder-hi construir la biblioteca. L'any 1966 es completen les obres de reforma de la sala gran amb un pendent que correspon als requeriments de sala cinema i teatre.

S. XIX - S. XX

La Lió

NO ERA DIFÍCIL
VEURE A MOLTS CARRERS
DE PREMIÀ MOTLLES
D'ESTAMPACIÓ REPENJATS A LES
FAÇANES ASSECANT-SE A LES
VORERES DE MOLTES PETITES
INDÚSTRIES D'ESTAMPACIÓ,
UNA IMATGE QUE DIBUIXAVA
MOLTS CARRERS DE
COLOR BLAU.

Des del segle XVIII el Maresme ha estat una zona on el tèxtil i l'estampació han esdevingut importants motors per a l'economia de totes les poblacions que en formen part. No sent menys, Premià de Mar ha depès sempre de l'activitat fabril, més concretament, del sector de l'estampació. La fàbrica de can Puiggròs, Lyon Barcelona SA, va ser coneguda arreu per ser la introductora i quasi l'única indústria en tot el territori espanyol dedicada a l'estampació a la lionesa, coneguda actualment com a serigrafia. Consistia en la col·locació d'uns marcs sobre una tela de sedàs tensada. Llavors, un cop impermeabilitzada parcialment, la pasta que hi havia dins els marcs es feia córrer per damunt amb una rasqueta i la pasta travessava la tela de sedàs per les parts permeables estampant el teixit de sota.

Aquest complex procés es va anar mecanitzant i difonent ràpidament. Els motlles eren barats i permetien crear teixits amb la quantitat de colors desitjada, sense límit, cosa que permetia obtenir tot tipus de teixits de mil i un tipus, dibuixos i tonalitats. El producte es va anar estenent tan de pressa que la fàbrica va acabar esdevenint de grans dimensions. Això va fer que quasi tot el poble hi estigués involucrat, ja sigui com a gravadors, dissenyadors, dibuixants... i que la vila depengués d'aquesta indústria.

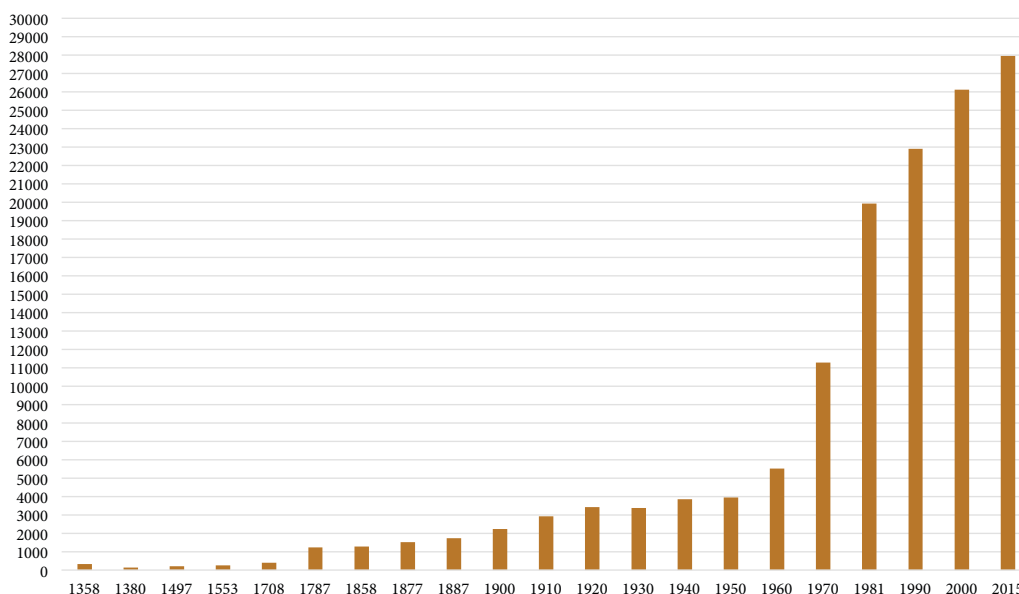
Com que el complex fabril era conegut arreu per la seva singularitat, també havia de comptar amb un edifici que li fes honor. Així doncs, el promotor es va decidir l'any 1898, el mateix any que Espanya perdia les colònies americanes, a construir un esplendorós edifici modernista. Aquest està format per una gran nau central amb un cos més elevat, com si fos una torre. Al costat de l'entrada hi ha la porteria, amb un destacable porxo metàl·lic. Més endavant, la xemeneia d'expulsió de fums, que es converteix en l'element més característic de les indústries catalanes del segle XIX. Tot l'edifici, de maó vist, va esdevenir una escola anys més tard.

Gràfics complementaris

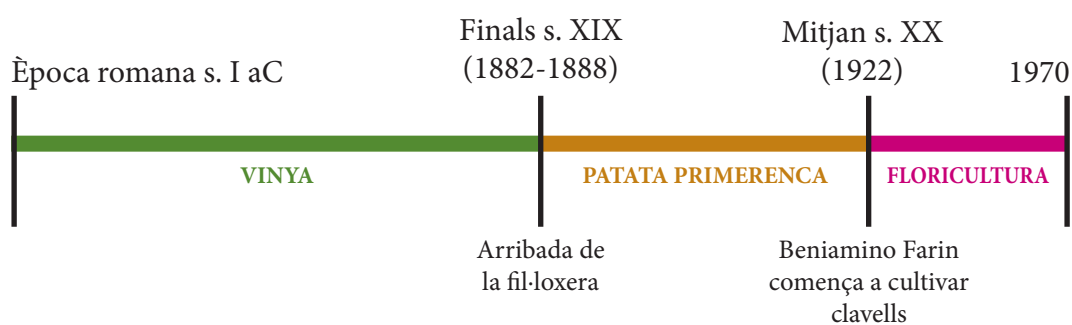
Població de Premià de Mar

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A PREMIÀ DE MAR

S'observa un creixement de la població al llarg de la història de Premià, llevat de l'any 1380 en què disminueix a causa de la pesta negra. Hi ha dos períodes en què l'increment de població és més notable. El primer correspon a la industrialització, període que va de mitjans del segle XVIII a principis del XX i el segon va des de finals del XX fins a l'actualitat.

El conreu a Premià de Mar

Vies de comunicació a Premià de Mar

Antiguitat> Actualitat

MARÍTIMA

RIERA DE PREMIÀ

VIA AUGUSTA - CAMÍ DEL MIG

CAMÍ RAL - NACIONAL II

FERROCARRIL BARCELONA-MATARÓ 1848

CARRETERA PREMIÀ DE DALT 1891

Ajuntament de
Premià de Mar

www.premiademar.cat